

Originalni naučni rad

Primljen: 10. 5. 2016.

Prihvaćen: 29. 6. 2016.

UDK: 351.749:377(497.11)

doi:10.5937/nbp1602019J

ANALIZA OBUČENOSTI INTERVENTNIH JEDINICA POLICIJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRBIJE¹

Bojan Janković²

Saša Milojević³

Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

Sažetak: U radu se želi odgovoriti na pitanja: (1) koliko su pripadnici Interventnih jedinica policije (IJP) obučeni za obavljanje namenskih zadataka? (2) postoji li uticaj nekih karakteristika pripadnika IJP na nivo njihove obučenosti? Podaci koji su korišćeni u analizi prikupljeni su pomoću kombinovanog instrumenta – anketnog upitnika i testa. Instrument je sadržao šest pitanja anketnog tipa kojima su prikupljani podaci o uzorku i deset pitanja u vidu testa. Tačan odgovor na svako postavljeno pitanje bodovan je sa jednim poenom. Nivo znanja ispitivanih pripadnika IJP izražen je sumom osvojenih bodova. Ispitivanje je bilo anonimno, a pristupilo mu je 90 pripadnika IJP koji su odabrani slučajnom metodom. Prikupljeni podaci obrađivani su statističkom metodom, pri čemu je korišćeno više tehnika, i to: 1) standardne deskriptivne tehnike; 2) jednofaktorska analiza varijanse ANOVA; 3) jednofaktorska multivarijaciona analiza varijanse MANOVA. Rezultati prezentovani u radu ukazuju da pripadnici IJP imaju solidan nivo znanja o poslovima koje obavljaju. Ipak, ostaje dosta

1 Rad je rezultat istraživanja na projektu „Upravljanje policijskom organizacijom u sprečavanju i suzbijanju pretnji bezbednosti u Republici Srbiji“, koji finansira i realizuje Kriminalističko-policijska akademija u Beogradu, ciklus naučnih istraživanja 2015–2019. godine.

2 Docent; bojan.jankovic@kpa.edu.rs

3 Vanredni profesor; sasa.milojevic@kpa.edu.rs

prostora da se taj nivo podigne, imajući u vidu da su analize ukazale da postoji uticaj nekih karakteristika pripadnika IJP na nivo njihove obučenosti. To su stepen stečene stručne spreme, formacijska dužnost u IJP definisana stručnom spremom i broj obuka za poslove IJP kojima je ispitanik prisustvovao. Sve navedene karakteristike ispoljavaju veliki uticaj.

Ključne reči: interventne jedinice policije, obučenost, obuka, Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Uvod

Većina definicija pojma profesije podrazumeva grupe zanimanja koje u konkretnom slučaju primenjuju određeno apstraktno znanje.⁴ Iako je u prošlosti postojala dilema da li se policijski posao može smatrati profesijom, većina autora smatra da je to posebna profesija, koja podrazumeva primenu posebnih znanja.⁵ Da bi se došlo do određenog znanja, potrebno je proći proces edukacije. Na ovom mestu se govori o posebnoj vrsti edukacije, o posebnim znanjima potrebnim za obavljanje policijskih poslova, koja se ne mogu dobiti u opšteobrazovnim institucijama, već u specijalizovanim ustanovama za policijsko obrazovanje i u samom Ministarstvu unutrašnjih poslova. Takvu vrstu edukacije možemo razvrstati u dve kategorije: edukacija sprovedena pre stupanja u policijske jedinice (Kriminalističko-policijska akademija, Centar za osnovnu policijsku obuku)⁶⁷ i edukacija nakon zaposlenja u policijskim jedinicama, koja se sprovodi putem različitih kurseva i obuka.⁸ U ovom tekstu biće govora o posebnoj obuci pripadnika Interventnih jedinica policije (IJP) MUP-a Republike Srbije.

Obuka je organizovana edukativna aktivnost koja se izvodi s ciljem usvajanja konkretnog znanja radi poboljšanja ili promena u nečijem znanju, stavovima ili ponašanju. U skladu s tim, obuka pripadnika IJP predstavlja edukativnu aktivnost koja se izvodi da bi policijski službenici najefikasnije i u najkraćem mogućem roku usvojili potrebna taktička znanja, veštine i navike, razvili način

4 A. Abbott, *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*, Chicago, 1988.

5 H. Gundhus, Experience or knowledge? Perspectives on new knowledge regimes and control of police professionalism, *Policing*, vol. 7, br. 2/2013, Oxford, str. 176–192.

6 S. Milojević; B. Janković; V. Cvetković, Prediction model of effective studies at the Academy of Criminalistic and Police Studies, *NBP – Journal of Criminalistics and Law*, vol. XX, br. 1/2015, Beograd, str. 135–148.

7 G. Milošević; D. Šubošić; D. Mićović, Practical training of students within the system of tertiary police education in the Republic of Serbia, *NBP – Journal of Criminalistics and Law*, vol. XV, br. 3/2010, Beograd, str. 93–107.

8 A. Macvean; C. Carol, Police education in a university setting: emerging cultures and attitudes, *Policing*, vol. 6, br. 1/2012, Oxford, str. 16–25.

razmišljanja kojim usvojene taktičke principe mogu adekvatno prilagoditi i primeniti u svakoj konkretnoj situaciji, i izgradili psihičke i profesionalne kvalitete neophodne za uspešno obavljanje poslova iz nadležnosti IJP.⁹ Zbog toga dobri instruktori, koji imaju radno iskustvo i potrebne veštine¹⁰, predstavljaju jedan od glavnih preduslova za uspešno sprovođenje te obuke.

Današnja organizacija IJP uspostavljena je po uzoru na organizaciju sličnih jedinica u okviru MUP-a koje su postojale u poslednjoj deceniji XX veka. Prva takva jedinica formalno je uspostavljena 1993. godine kada je ministar, polazeći od ovlašćenja iz tada važećeg Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji MUP-a obrazovao Posebne jedinice milicije, kasnije preimenovane u Posebne jedinice policije.¹¹ Pomenute jedinice pripadale su kategoriji policijskih jedinica posebne namene, unapred poznatog ali povremeno okupljenog i angažovanog aktivnog i rezervnog sastava policije. Za razliku od organizacionih jedinica koje ministar unutrašnjih poslova osniva pravilnikom, jedinice policije u sastavu Direkcije policije osnivaju se posebnim aktom ministra, u skladu sa zakonom i pravilnikom o unutrašnjem uređenju MUP-a. Toj kategoriji jedinica pripadaju i Interventne jedinice policije (IJP), koje su osnovane Uputstvom ministra iz 2004. godine.¹² Danas su one organizovane u šest odreda, koji su četnog sastava.

Interventne jedinice policije (IJP) danas su organizovane kao spremne, mobilne, obučene i opremljene formacije koje se po potrebi sastavljaju od policijskih službenika redovnog sastava radi izvršavanja najsloženijih zadataka iz nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova. U takve zadatke prevashodno spadaju: uspostavljanje stabilnog javnog reda kada je on narušen u većem obimu; izvršavanje složenijih asistencija; sprovođenje operativno-taktičkih mera i radnji (blokada i racija); realizacija posebnih i vanrednih obezbeđenja javnih skupova, sportskih i drugih manifestacija; pojačano izvršavanje redovnih i složenijih bezbednosnih zadataka kada je to neophodno. U poslednje vreme sve više dolazi do izražaja još jedan zadatak, a to je pružanje pomoći građanima u prirodnim katastrofama.¹³ Takav slučaj je bio i 2014. godine, kada su Republiku

9 S. Milojević, *Osnovi policijske taktike*, Beograd, 2009.

10 P. Bogdalski, Practical use of officers of police forces as teachers in the process of education for internal security. Models of a 'Rotational post' and 'Associate lecturer', *NBP – Journal of Criminalistics and Law*, vol. XIX, br. 1/2014, Beograd, str. 97–110.

11 O. Stevanović, Organizaciona struktura policije u Republici Srbiji u poslednjoj deceniji XX veka, objavljeno u: *Struktura i funkcionisanje policijske organizacije: tradicija, stanje i perspektive 1*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2013, str. 147–170.

12 O. Stevanović, Organizaciona struktura policije u Republici Srbiji na početku XXI veka, objavljeno u: *Struktura i funkcionisanje policijske organizacije: tradicija, stanje i perspektive 2*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2013, str. 87–102.

13 V. Cvetković, Uticaj demografskih faktora na očekivanje pomoći od policije u prirodnim katastrofama, *Srpska nauka danas*, vol. I, br. 1, Beograd, str. 8–17.

Srbiju pogodile velike poplave, a ove jedinice su se posebno istakle u otklanjanju posledica od poplava i u pružanju pomoći ugroženim građanima.^{14, 15}

U naučnoj literaturi postoji ograničen broj studija koje se odnose na razlike u performansama policijskih službenika, jer je najveći broj istraživanja fokusiran na napore u suprotstavljanju kriminalu.¹⁶ Još manji broj istraživanja se odnosi na performanse policijskih službenika Interventnih jedinica policije, na stepen njihovog znanja koje poseduju, njihovu obučenost i sl. Jedno od takvih istraživanja¹⁷ sprovedli su Janković i saradnici, a ono se odnosilo samo na jedan segment obuke IJP, obuku vezanu za suzbijanje građanskih nereda ili obezbeđenje sportskih priredbi. Došli su do poražavajućih rezultata: od 75 anketiranih pripadnika IJP, 89% se izjasnilo da nakon zaposlenja u MUP-u Republike Srbije nije završilo nijedan poseban kurs niti bilo kakvu obuku za suzbijanje građanskih nereda ili obezbeđenje sportskih priredbi. U drugom istraživanju,¹⁸ Veličković je utvrđivao osposobljenost policijskih službenika PU Novi Sad za obezbeđenje sportskih priredbi. Među anketiranim službenicima bilo je i pripadnika IJP (22). U istraživanju je ustanovljeno da pripadnici IJP imaju viši nivo osposobljenosti od ostalih anketiranih policijskih službenika, a to se objašnjava time da su prošli posebne kurseve koje ostali nisu pohađali.

Strukture policijskih dužnosti su veoma složene i raznolike, zbog čega je za njihovo obavljanje neophodan adekvatan nivo različitih ličnih sposobnosti i karakteristika.¹⁹ Zbog toga i pripadnici IJP u procesu obuke, odnosno uvežbavanja, čiji intenzitet i dinamika mogu biti vrlo različiti, moraju usvojiti niz praktičnih znanja i veština koje im služe kao „profesionalni alat“.^{20, 21} Po sadržaju, intenzitetu i dinamici obuke obično se razlikuju dva tipa: osnovna obuka

14 B. Milojković, Geotopografsko obezbeđenje upotrebe jedinica policije u akcijama zaštite i spasavanja od poplava u maju 2014. godine, *Bezbednost*, vol. XVI, br. 3/2014, Beograd, str. 6–31.
15 M. Cvijović, Uloga Ministarstva unutrašnjih poslova u sprečavanju nastupanja i otklanjanju posledica poplava u Republici Srbiji 2014. godine, *Bezbednost*, vol. XVI, br. 3/2014, Beograd, str. 190–205.

16 S. Holgersson; J. Knutsson, Differences in Performance among Swedish Uniformed Police Officers, *Policing*, vol. 6, br. 2/2012, Oxford, str. 210–217.

17 B. Janković; S. Milojević; B. Milojković, Edukacija navijača i pripadnika policije u cilju suprotstavljanja fudbalskom huliganizmu, objavljeno u: *Nasilje u Srbiji – Uzroci, oblici, posledice i društvene reakcije*, Kriminalističko-policijska akademija i Fondacija Hans Zajdel, Beograd, 2014, str. 256–265.

18 P. Veličković, Utvrđivanje osposobljenosti policijskih službenika policijske uprave u Novom Sadu za obezbeđenje sportskih manifestacija povećanog rizika, *Bezbednost*, vol. LIV, br. 1/2012, Beograd, str. 24–54.

19 R. Dimitrijević, et al., The influence of different physical education programs on police students' physical abilities, *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, vol. 37, br. 4/2014, Bingley, str. 794–808.

20 S. Milojević; G. Vučković; B. Janković, Analiza stavova studenata Kriminalističko-policijske akademije o efektivnosti terenske obuke u letnjim uslovima, *Bezbednost*, vol. LIII, br. 2/2011, Beograd, str. 46–65.

21 N. Milić, Obuka policajca pripravnika, *Bezbednost*, vol. LI, br. 1–2/09, Beograd, str. 355–369.

i periodična (kondiciona) obuka.²² U skladu s tim, i obuka IJP se organizuje na nivou osnovne obuke u trajanju od sedam dana, a zatim na nivou periodične obuke koja se izvodi najmanje jednom u tri meseca u trajanju od najmanje jednog dana. Obuka se organizuje u policijskim upravama. Sadržaji i obim osnovne obuke prikazani su u tabeli 1.

Tabela 1: Sadržaji i obim osnovne obuke interventnih jedinica policije

Red. broj	Nastavne teme	Fond časova		
		Predavanja	Praktične vežbe	Ukupno
I	Nadležnost ministarstva unutrašnjih poslova, ovlašćenja i način postupanja u primeni ovlašćenja	2	-	2
II	Zakonska regulativa u vezi sa okupljanjem građana	4	-	4
III	Pojam, vrste i upotreba sredstava prinude	3	-	3
IV	Praćenje i obezbeđivanje javnih skupova, uspostavljanje narušenog javnog reda u većem obimu	5	28	33
V	Rukovanje vatrenim oružjem i gađanje	2	12	14
Ukupno		16	40	56

Obučenosť je stepen usvojenosti znanja i veština koji pripadnici IJP dosežu nakon sprovedene obuke. Može se meriti različitim metodama, čija je osnova provera nivoa stečenog znanja i veština. Često korišćena metoda je testiranje, kojim se mogu proveravati i teorijska i praktična znanja i veštine.²³ Kako je predmet ovog rada analiza obučenosti Interventnih jedinica policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, istraživačka pitanja na koja se želi odgovoriti jesu: (1) koliko su pripadnici Interventnih jedinica policije obučeni za obavljanje namenskih zadataka? (2) postoji li uticaj nekih karakteristika pripadnika IJP na nivo njihove obučenosti?

1. Metod i uzorak

Nivo znanja koji pripadnici IJP imaju o poslovima iz nadležnosti tih jedinica utvrđen je pomoću kombinovanog instrumenta – anketnog upitnika i testa. Instrument je sadržao šest pitanja anketnog tipa kojima su prikupljeni podaci o uzorku: o starosti ispitanika, njihovom ukupnom radnom iskustvu, iskustvu

22 Ž. Nikač; B. Simić, Police training in the Republic of Serbia, *NBP – Journal of Criminalistics and Law*, vol. XVII, br. 3/2012, Beograd, str. 47–59.

23 N. Milošević; S. Milojević, *Osnovi metodologije bezbednosnih nauka*, Beograd, 2001.

u IJP, stručnoj spremi, formacijskoj dužnosti na kojoj obavljaju zadatke u IJP (prema stepenu stručne spreme), te o tome koliko su puta obučavani za poslove i zadatke iz nadležnosti IJP. Drugi deo instrumenta koncipiran je u vidu testa od deset pitanja koja su se odnosila na pravni osnov primene pojedinih ovlašćenja, mera i radnji iz domena poslova IJP (tri pitanja), kao i taktiku obavljanja dela poslova iz nadležnosti IJP (sedam pitanja). Tačan odgovor na svako postavljeno pitanje bodovan je sa jednim poenom. Nivo znanja ispitivanih pripadnika IJP izražen je sumom osvojenih bodova. Ispitivanje pripadnika IJP bilo je anonimno.

Prikupljeni podaci obrađivani su statističkom metodom, pri čemu je korišćeno više tehnika i to: 1) standardne deskriptivne tehnike, 2) jednofaktorska analiza varijanse ANOVA i 3) jednofaktorska multivarijaciona analiza varijanse MANOVA.²⁴

Ispitivanju je pristupilo 90 pripadnika IJP koji su odabrani slučajnom metodom. Struktura uzorka prikazana je u tabelama 2, 3 i 4.

Tabela 2: *Karakteristike uzorka*

Obeležje	Broj ispitanika	%
<i>Starost ispitanika</i>		
Od 18 do 25 godina	5	5,6
Od 26 do 30 godina	22	24,4
Od 31 do 35 godina	19	21,1
Od 36 do 40 godina	22	24,4
Od 41 do 45 godina	16	17,8
Od 46 do 50 godina	6	6,7
<i>Radno iskustvo ispitanika</i>		
0 do 5 godina	9	10,0
6 do 10 godina	16	17,8
11 do 15 godina	26	28,9
16 do 20 godina	24	26,7
21 do 25 godina	13	14,4
26 do 30 godina	2	2,2

²⁴ *Ibidem.*

Tabela 3: Karakteristike uzorka

Obeležje	Broj ispitanika	%
<i>Iskustvo u IJP</i>		
Od 0 do 2 godine	29	32,2
Od 3 do 4 godine	2	2,2
Od 5 do 6 godina	12	13,3
Od 7 do 8 godina	9	10,0
Od 9 do 10 godina	10	11,1
Od 11 do 12 godina	9	10,0
Od 13 do 14 godina	8	8,9
Od 15 do 16 godina	11	12,2
<i>Stručna sprema</i>		
IV stepen	64	71,1
VI stepen	12	13,3
VII stepen	9	10,0
VII/2 stepen	5	5,6

Tabela 4: Karakteristike uzorka

Obeležje	Broj ispitanika	%
<i>Formacijska dužnost u IJP (na osnovu stručne spreme)</i>		
IV stepen	79	87,8
VI stepen	6	6,7
VII stepen	5	5,6
<i>Broj obuka za poslove IJP</i>		
Jednom pohađao obuku	12	13,3
Dva puta pohađao obuku	9	10,0
Tri puta pohađao obuku	16	17,8
Četiri puta pohađao obuku	11	12,2
Pohađao obuku više od 4 puta	42	46,7

Imajući u vidu da Interventne jedinice policije ukupno imaju oko 4.500 pripadnika, uzorak je reprezentativan na nivou pouzdanosti 95% i sa intervalom pouzdanosti 2,04.

2. Rezultati

Prosečan broj osvojenih bodova na testu znanja bio je 7,4 uz standardnu devijaciju 1,15. Na pitanjima iz oblasti prava ispitanici su, od moguća tri boda, u proseku osvojili 2,47 uz standardnu devijaciju 0,62, dok su na taktičkim pitanjima, od mogućih sedam bodova, u proseku osvojili 4,93 uz standardnu devijaciju 0,96. Koeficijenti varijacije pokazuju da su varijacije najveće kod odgovora na grupu pravnih pitanja (25,1%), nešto manje kod odgovora na grupu taktičkih pitanja (19,47%), a najmanje kod ukupnog broja osvojenih bodova na testu (15,45%).

Rezultati jednofaktorske ANOVE pokazuju da nema statistički značajne razlike u znanju ispitanika kada se oni porede po starosti, radnom iskustvu i iskustvu u IJP.

Jednofaktorskom analizom varijanse (ANOVA) istražen je uticaj stepena stečene stručne spreme na znanje pokazano na testu. Ispitanici su po stepenu stručne spreme podeljeni u četiri grupe i među njima je utvrđena statistički značajna razlika u pokazanom znanju na testu koja je velika (η^2 kvadrat = 0,25). Koeficijent varijacije kod ispitanika koji su stekli VII/2 stepen stručne spreme ukazuje da je kod njih varijacija u odgovorima najmanja (tabela 5).

Tabela 5: Rezultati jednofaktorske ANOVE uticaja stepena stečene stručne spreme na znanje pokazano na testu

Stepen stručne spreme	N	M	SD	V	F (p<0,05)	df	ξ²
IV stepen	64	7,17	1,03	14,37%	9,7	3	0,25
VI stepen	12	7,33	1,07	14,60%			
VII stepen	9	7,89	0,93	11,79%			
VII/2 stepen	5	9,60	0,55	5,73%			
N – broj ispitanika; M – srednja vrednost; SD – standardna devijacija; V –koeficijent varijacije; F – vrednost ANOVE; p – nivo značajnosti; df – stepeni slobode; ξ² – veličina uticaja.							

Rezultati Takijevog (Tukey) HSD testa ukazuju da se ispitanici koji su stekli VII/2 stepen stručne spreme statistički bitno razlikuju od ostalih testiranih pripadnika IJP.

Jednofaktorskom analizom varijanse (ANOVA) istražen je uticaj formacijske dužnosti u IJP određene stručnom spremom na znanje pokazano na testu. Ispitanici su po formacijskoj dužnosti podeljeni u tri grupe i među njima je utvrđena statistički značajna razlika u pokazanom znanju na testu, koja je velika (η^2 kvadrat = 0,22). Koeficijenti varijacije ukazuju da je kod ispitanika koji su na formacijskoj dužnosti u IJP definisanoj VII stepenom stručne spre-

me varijacija u odgovorima najmanja, a da je ta varijacija najveća u odgovorima ispitanika koji su na formacijskoj dužnosti u IJP određenoj IV stepenom stručne spreme (tabela 6).

Tabela 6: Rezultati jednofaktorske ANOVE uticaja formacijske dužnosti u IJP određene stručnom spremom na znanje pokazano na testu

Stepen stručne spreme	N	M	SD	V	F (p<0,05)	df	ξ ²
IV stepen	79	7,28	1,06	14,56%	12,9	2	0,22
VI stepen	6	7,17	0,75	10,46%			
VII stepen	5	9,60	0,52	5,42%			
N – broj ispitanika; M – srednja vrednost; SD – standardna devijacija; V –koeficijent varijacije; F – vrednost ANOVE; p – nivo značajnosti; df – stepeni slobode; ξ ² – veličina uticaja.							

Rezultati Takijevog HSD testa ukazuju da se ispitanici koji se nalaze na formacijskoj dužnosti u IJP određenoj VII stepenom stručne spreme statistički bitno razlikuju od ostalih testiranih pripadnika IJP.

Jednofaktorskom analizom varijanse (ANOVA) istražen je uticaj broja obuka za IJP kojima je ispitanik prisustvovao na znanje koje je pokazao na testu. Ispitanici su po podeljeni u pet grupa i među njima je utvrđena statistički značajna razlika u pokazanom znanju na testu, koja je velika (eta kvadrat = 0,18). Koeficijent varijacije kod ispitanika koji su pohađali dve obuke ukazuje da je kod njih varijacija u odgovorima najmanja (tabela 7).

Tabela 7: Rezultati jednofaktorske ANOVE uticaja broja pohađanih obuka na znanje pokazano na testu

Broj obuka	N	M	SD	V	Tykejev HSD test	F (p<0,05)	df	ξ ²
Jedna obuka	12	7,17	0,94	13,11%	-	4,74	4	0,18
Dve obuke	9	7,44	0,53	7,12%	-			
Tri obuke	16	7,75	1,18	15,23%	Četiri obuke			
Četiri obuke	11	6,18	0,98	15,86%	Tri obuke			
Više od četiri obuke	42	7,64	1,14	14,92%	Više od četiri obuke			
					Četiri obuke			
N – broj ispitanika; M – srednja vrednost; SD – standardna devijacija; V – koeficijent varijacije; F – vrednost ANOVE; p – nivo značajnosti; df – stepeni slobode; ξ ² – veličina uticaja.								

Rezultati Takijevog HSD testa ukazuju da se ispitanici koji su bili na četiri obuke statistički bitno razlikuju od ispitanika koji su bili na tri odnosno više od četiri obuke.

Jednofaktorskom multivarijacionom analizom varijanse (MANOVA) istražen je uticaj obeležja ispitanika na znanje pokazano na testu. Upotrebljene su dve zavisne promenljive: rezultati iz dela testa koji se bavio pravnom tematikom i rezultati iz dela testa koji se bavio taktikom upotrebe IJP. Nezavisna varijabla bila je svako od obeležja ispitanika pojedinačno. Preliminarnim ispitivanjem proverene su pretpostavke o normalnosti, linearnosti, univarijacionim i multivarijacionim netipičnim tačkama, homogenosti matrica varijanse–kovarijanse i multikolinearnosti. Ozbiljnije narušavanje pretpostavki nije primećeno.

Utvrđena je statistički značajna razlika po obeležju „stručna sprema“ u pogledu kombinacije zavisnih promenljivih (tabela 8). Kada su rezultati zavisnih promenljivih razmotreni zasebno, jedina razlika koja je dosegla statističku značajnost (uz po Bonferoniju prilagođen nivo alfa od 0,025) bili su rezultati iz dela testa koji se bavio taktikom upotrebe IJP. Pregledom prosečnih vrednosti rezultata utvrđeno je da su kod ispitanika sa VII/2 stepenom stručne spreme veći nivoi znanja iz taktike nego kod ostalih ispitanika.

Tabela 8: Rezultati jednofaktorske MANOVE uticaja stečene stručne spreme na znanje pokazano na testu iz pravne i taktičke tematike

Zavisne varijable (parcijalna znanja)	Nezavisna varijabla (stručna sprema)	M	SD	Zasebni rezultati po zavisnoj varijabli	Rezultat interakcije zavisnih varijabli
Taktika upotrebe IJP	IV stepen	4,85	0,10	F(3, 86) = 6,71 p = 0,00 $\xi^2 = 0,19$	F(6,170) = 4,72 p = 0,00 Vilkins $\lambda = 0,75$ $\xi^2 = 0,25$
	VI stepen	4,67	0,36		
	VII/2 stepen	6,60	0,39		
Pravna tematika	-	-	-	-	
N – broj ispitanika; M – srednja vrednost; SD – standardna devijacija; F – vrednosti MANOVE; p – nivo značajnosti; ξ^2 – veličina uticaja.					

Takođe, utvrđena je i statistički značajna razlika po obeležju „broj obuka za poslove IJP“ u pogledu kombinacije zavisnih promenljivih (tabela 9). Kada su rezultati zavisnih promenljivih razmotreni zasebno, jedina razlika koja je dosegla statističku značajnost (uz po Bonferoniju prilagođen nivo alfa od 0,025) bili su rezultati iz dela testa koji se bavio pravnom tematikom. Pregledom prosečnih vrednosti rezultata utvrđeno je da su nivoi znanja iz pravne tematike kod ispitanika koji su četiri puta pohađali obuku manji nego kod ostalih ispitanika.

Tabela 9: Rezultati jednofaktorske MANOVE uticaja broja pohađanih obuka na znanje pokazano na testu iz pravne i taktičke tematike

Zavisne varijable (parcijalna znanja)	Nezavisna varijabla (stručna sprema)	M	SD	Zasebni rezultati po zavisnoj varijabli	Rezultat interakcije zavisnih varijabli
Pravna tematika	Jedna obuka	2,50	1,70	F(4, 85) = 3,87 p = 0,006 $\xi^2 = 0,16$	F(8,168) = 2,86 p = 0,01 Vilkins $\lambda = 0,78$ $\xi^2 = 0,12$
	Dve obuke	2,56	0,20		
	Tri obuke	2,56	0,15		
	Četiri obuke	1,82	0,18		
	Više od četiri obuke	2,57	0,09		
Taktika upotrebe IJP	-	-	-	-	

N – broj ispitanika; M – srednja vrednost; SD – standardna devijacija; F – vrednosti MANOVE; p – nivo značajnosti; ξ^2 – veličina uticaja.

3. Diskusija

Ispitanici su na testu znanja pokazali veoma dobro poznavanje pravnih osnova i taktičkih postupaka koji se primenjuju u IJP. Na to ukazuje prosečan broj osvojenih poena. Čini se da rezultati testiranja ukazuju da pripadnici IJP bolje poznaju pravnu regulativu vezanu za poslove IJP, a da nešto slabije vladaju znanjima iz taktike upotrebe IJP, ali i da je taktičko znanje stabilnije (trajnije), a da pravna znanja više variraju među ispitanicima. Bolje poznavanje pravne regulative može se pojasniti činjenicom da su zakonski okviri na kojima počiva delovanje IJP isti oni na kojima je zasnovan svakodnevni rad policijskih službenika, pa su sa pravnim normama u svakodnevnom kontaktu. S druge strane, stabilnost taktičkog znanja počiva na praktičnom uvežbavanju postupaka IJP kroz fond časova vežbi u programu obuke koji je znatno veći od fonda predviđenog za pravnu tematiku (tabela 1).

Nema razlike u znanju pripadnika IJP kada se oni porede po starosti, radnom iskustvu i iskustvu u IJP. S druge strane, pripadnici IJP koji su stekli najviše stepene stručne sprema imaju značajno više znanja od ostalih testiranih policijskih službenika, i to znanje je stabilnije (trajnije) (tabela 5). To se verovatno može objasniti time da su oni duže izučavali tematiku na koju se testiranje odnosilo (zbog trajanja školovanja i njegovog nivoa), pa su prikupili veći kvantitet i kvalitet znanja. Pri tome, ovo se posebno odnosi na taktička znanja (tabela 8) kao specifikum koji se izučava samo u visokoškolskim institucijama koje osposobljavaju kadar upravo za policijske poslove i u kojima studenti dobijaju visok nivo taktičkih znanja i veština, a naročito onih potrebnih za obavljanje poslova IJP.

Slično je i kada se ispitanici porede prema formacijskoj dužnosti koju zauzimaju u IJP, koja je definisana stručnom spremom. Ispitanici na višim pozicijama pokazali su više znanja koje je stabilnije (trajnije) od ostalih testiranih policijskih službenika (tabela 6). Kako je stečeni stepen stručne spreme najčešće povezan sa pozicijom koja se zauzima u IJP, prethodno objašnjenje ima smisla i u tumačenju ovog rezultata.

Broj obuka izvedenih sa pripadnicima IJP utiče na nivo njihovog znanja (tabela 7). Logično, što je broj obuka veći, povećava se i nivo znanja. Rezultati ukazuju da četvrta obuka predstavlja tzv. plato usvajanja znanja²⁵, na kojem dolazi do zasićenja. Pri organizaciji treće i četvrte obuke to treba imati u vidu i menjati metodiku, a po potrebi i sadržinu obuke. To se naročito odnosi na pravnu tematiku (tabela 9), jer analize ukazuju da na tom „platau“ ispitanici imaju mnogo lošije znanje vezano za pravne aspekte upotrebe IJP.

Zaključak

Rezultati prezentovani u radu ukazuju da pripadnici IJP imaju solidan nivo znanja o poslovima koje obavljaju. Ipak, ostaje dosta prostora da se taj nivo podigne. Pored toga, analize su ukazale da postoji uticaj nekih karakteristika pripadnika IJP na nivo njihove obučenosti. To su stepen stečene stručne spreme, formacijska dužnost u IJP definisana stručnom spremom i broj obučavanja ispitanika za poslove IJP. Sve navedene karakteristike ispoljavaju veliki uticaj.

Na osnovu dobijenih rezultata moguće je generalizovati nekoliko stavova o mogućnostima unapređenja obuke IJP:

1. obuke za IJP treba da budu koncipirane tako da postoji razlika u sadržaju i metodici izvođenja u zavisnosti od stručne spreme koju su polaznici ranije stekli;

2. obuke za IJP koje se izvode sa pripadnicima koji su stekli niži stepen stručne spreme od VII stepena treba da obuhvate više taktičkih sadržaja, uz odgovarajuću metodiku izvođenja koja bi bila usmerena na više praktičnih uvežbavanja;

3. sadržaje i metodiku obuka za IJP treba menjati svake godine, jer u protivnom dolazi do zasićenja pripadnika i pada nivoa znanja kojeg poseduju;

4. da bi se izbeglo zasićenje, moguće je razdvajati taktičke obuke, obuke u rukovanju tehničkim sredstvima i teorijske (pravne) obuke i periodično ih izvoditi, po potrebi.

25 S. Hrnjica, *Opšta psihologija sa psihologijom ličnosti*, Beograd, 2005.

U budućnosti se može razmišljati i o sprovođenju zajedničkih specijalističkih obuka sa srodnim policijskim jedinicama iz okolnih država, kako bi se razmenila iskustva, znanja, procedure, itd.²⁶ Takve obuke bi mogle da se sprovede na nivou instruktora, koji bi kasnije usvojena znanja preneli na ostale pripadnike IJP, a u nekim situacijama mogu da im prisustvuju i pojedini delovi jedinice, što sigurno iziskuje veće materijalne troškove.

Rezultati predstavljeni u radu ukazuju na specifične segmente obučavanja pripadnika IJP koji se doradom programa obuke mogu unaprediti. Sasvim je sigurno da se valjaniji podaci o unapređenju obuke, a time i o obučenosti pripadnika IJP, mogu dobiti proširenjem uzorka (u kvantitativnom i kvalitativnom smislu – veći uzorak, bolje strukturiranje uzorka po nizu obeležja poput prostornog, vremenskog i sl.) na kojem bi se istraživanje realizovalo, kao i proširenjem testiranja na one segmente znanja i veština pripadnika IJP koji su u ovom istraživanju izostavljeni (npr. poznavanje i rukovanje tehničkim sredstvima i sl.). To može biti predmet nekog novog istraživanja.

Literatura

1. Abbott, A; *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*, University of Chicago Press, Chicago, 1988.
2. Bogdalski, P; Practical use of officers of police forces as teachers in the process of education for internal security. Models of a 'Rotational post' and 'Associate lecturer', *NBP – Journal of Criminalistics and Law*, vol. XIX, br. 1/2014, Kriminističko-policijska akademija, Beograd.
3. Cvetković, V; Uticaj demografskih faktora na očekivanje pomoći od policije u prirodnim katastrofama, *Srpska nauka danas*, vol. I, br. 1, Beograd.
4. Cvijović, C; Uloga Ministarstva unutrašnjih poslova u sprečavanju nastupanja i otklanjanju posledica poplava u Republici Srbiji 2014. godine, *Bezbednost*, vol. LVI, br. 3/2014, MUP Republike Srbije, Beograd.
5. Dimitrijević, R; Koropanovski, N; Dopsaj, M; Vučković, G; Janković, R; The influence of different physical education programs on police students' physical abilities, *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, vol. 37, br. 4/2014, Emerald, Bingley.
6. Gundhus, H; Experience or knowledge? Perspectives on new knowledge regimes and control of police professionalism, *Policing*, vol. 7, br. 2/2013, Oxford University Press, Oxford.

²⁶ S. Milojević; B. Janković, Uporedni prikaz graničnih policija država nastalih raspadom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i granične policije Republike Srbije, *Strani pravni život*, br. 1/2012, Beograd str. 115–137.

7. Holgersson, S; Knutsson, J; Differences in Performance among Swedish Uniformed Police Officers, *Policing*, vol. 6, br. 2/2012, Oxford University Press, Oxford.
8. Hrnjica, S; *Opšta psihologija sa psihologijom ličnosti*, Naučna knjiga Nova, Beograd, 2005.
9. Janković, B; Milojević, S; Milojković, B; Edukacija navijača i pripadnika policije u cilju suprotstavljanja fudbalskom huliganizmu, objavljeno u: Nasilje u Srbiji – Uzroci, oblici, posledice i društvene reakcije, Kriminalističko-policijska akademija i Fondacija Hans Zajdel, Beograd, 2014.
10. Macvean A; Carol, C; Police education in a university setting: emerging cultures and attitudes, *Policing*, vol. 6, br. 1/2012, Oxford University Press, Oxford.
11. Milić N; Obuka policajca pripravnika, *Bezbednost*, vol. LI, br. 1–2/2009, MUP Republike Srbije, Beograd.
12. Milojević, S; *Osnovi policijske taktike*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2009.
13. Milojević, S.; Janković, B; Uporedni prikaz graničnih policija država nastalih raspadom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i granične policije Republike Srbije, *Strani pravni život*, br. 1/2012, Institut za uporedno pravo, Beograd.
14. Milojević, S; Janković, B, Cvetković, V, Prediction model of effective studies at the Academy of Criminalistic and Police Studies, *NBP – Journal of Criminalistics and Law*, vol. XX, br. 1/2015, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd.
15. Milojević, S; Vučković, G; Janković, B; Analiza stavova studenata Kriminalističko-policijske akademije o efektivnosti terenske obuke u letnjim uslovima, *Bezbednost*, vol. LIII, br. 2/2011, MUP Republike Srbije, Beograd.
16. Milojković, B; Geotopografsko obezbeđenje upotrebe jedinica policije u akcijama zaštite i spasavanja od poplava u maju 2014. godine, *Bezbednost*, vol. LVI, br. 3/2014, MUP Republike Srbije, Beograd.
17. Milošević, G; Subošić, D; Mićović, D; Practical training of students within the system of tertiary police education in the Republic of Serbia, *NBP – Journal of Criminalistics and Law*, vol. XV, br. 3/2010, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd.
18. Milošević, N; Milojević, S; *Osnovi metodologije bezbednosnih nauka*, Policijska akademija, Beograd, 2001.
19. Nikač, Ž; Simić, B; Police training in the Republic of Serbia, *NBP – Journal of Criminalistics and Law*, vol. XVII, br. 3/2012, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd.

20. Stevanović, O; Organizaciona struktura policije u Republici Srbiji u poslednjoj deceniji XX veka, objavljeno u: *Struktura i funkcionisanje policijske organizacije: tradicija, stanje i perspektive 1*, Beograd, 2013, Kriminalističko-policijska akademija.
21. Stevanović, O; Organizaciona struktura policije u Republici Srbiji na početku XXI veka, objavljeno u: *Struktura i funkcionisanje policijske organizacije: tradicija, stanje i perspektive 2*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2013.
22. Veličković, P; Utvrđivanje osposobljenosti policijskih službenika policijske uprave u Novom Sadu za obezbeđenje sportskih manifestacija povećanog rizika, *Bezbednost*, vol. LIV, br. 1/2012, MUP Republike Srbije, Beograd.

THE ANALYSIS OF THE LEVEL OF TRAINING OF INTERVENTION POLICE UNITS OF THE MINISTRY OF INTERIOR OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Bojan Janković

Saša Milojević

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade

Summary: This paper aims to answer the following questions: (1) how well the members of the Intervention Police Units (IPU) are trained for performing dedicated tasks, and (2) whether there is the influence of some characteristics of members of the IPU on the level of their training. The data used to perform the analysis were collected using the combined instrument – a survey questionnaire and a test. The instrument contained 6 survey-type questions used to collect data on the sample and 10 test questions. The correct answer to each question was given one point. The level of knowledge of the surveyed members of the IPU was expressed by the sum of the achieved points. The survey was anonymous and 90 randomly chosen members of the IPU participated in it. The collected data were processed by a statistical method, at which several techniques were used, namely: 1) standard descriptive techniques; 2) single factor analysis of variance ANOVA, and 3) single factor multivariate analysis of variance MANOVA. The results presented in the paper show that the members of the IPU

have considerable knowledge about the tasks they do. However, there is still much room for improving that level bearing in mind that the analyses showed that there was influence of some characteristics of the IPU members on the level of their training. These are the degree of achieved professional qualification, formation duty in the IPU defined by professional qualification and a number of training of respondents for the IPU operations. All listed characteristics demonstrate considerable influence.

Keywords: intervention police units, level of training, training, the Ministry of Interior.